

Bra Miljöval-märkt el och Miljövarudeklarerad el (EPD-märkt el)

JOHAN KLING

Svenska Naturskyddsföreningen, Bra Miljöval-märkt elleverans

tel. +46 31 10 55 86, bmv-el@snf.se

2004-02-10

Miljömärkning av el

Syftet med miljömärkning av elleveranser är att genom korrekt, verifierbar information avseende elens miljöpåverkan stimulera efterfrågan av el som leder till mindre miljöbelastning och därigenom stimulera möjligheten till marknadsdriven kontinuerlig miljöförbättring. Miljömärkning är definierat i standarden ISO 14024. Ett miljömärknings-system förvaltas av en tredje-partsorganisation som är oberoende från de inblandade parterna, med andra ord elleverantör och elköpare. En viktig del i detta oberoende är att säkerställa att man är fri från olämpligt inflytande, t.ex. avseende finansiering och inflytande på beslut.

Urvalet av elleveranser som uppfyller kraven för miljömärkningen baseras på mätbara skillnader som fastställs genom miljökriterier. Miljökriterierna tar hänsyn till elleveransens miljöpåverkan under hela livscykeln, från råvara till restprodukter. Kriterierna utgår vetenskapliga principer och revideras inom en förutbestämd tidsperiod så att hänsyn kan tas för teknikutveckling, förändringar på marknaden samt ny vetenskaplig information.

Certifiering av elleveranser sker genom att elleverantören inkommer med information till miljömärkningsorganisationen varvid denna kontrollerar om produkten uppfyller miljökriterierna. Om ansökan uppfyller fastställda kriterier och villkor, kan elleverantören få en licens vilket ger företaget

en rättighet att använda miljömärket för godkända produkter i enlighet med miljömärkets regler.

Miljömärkningen är transparent i alla led. Det betyder att information finns tillgänglig för val och utveckling av miljökriterier, metoder för prövning och verifiering, procedur för certifiering och licensiering, reviderings och giltighetsperiod, finansiering och verifiering av överensstämmelse.

Miljövarudeklarerad el

Syftet med certifierade miljövarudeklarationer är att ge kvalitetssäkrad och jämförbar kvantitativ information om produkters och tjänsters miljöpåverkan. För närvarande finns det ingen ISO-standard för miljövarudeklarationer, men det pågår ett arbete att utveckla en standard under benämningen ISO 14025. Systemet följer dock principerna för så kallad Typ III-deklarationer i ISO-standarderna.

Miljövarudeklarationer enligt typ III-deklarationer skall vara baserade på metoder och resultat från livscykelanalyser, LCA, enligt ISO 14040-serien. Miljövarudeklarationer kan också vara baserade på livscykelinventeringar eller en LCA kompletterad med ytterligare information. Informationen kan användas för jämföra produkter med varandra, om bakomliggande livscykelanalyser uppfylla kraven för jämförande studier enligt ISO 14040-serien.

Precis som miljömärkning skall miljövarudeklarerationer genomgå revidering med jämna mellanrum. Revideringen omfattar kontroll om miljövarudeklarationens giltighet, dock inte försäljningen av produkten som sådan. Även för miljövarudeklarerationer finns en tredjepartsverifiering med uppgift att granska att informationen i miljövarudeklarationen överensstämmer med fastställda krav.

Miljömärkt- och Miljövarudeklarerad el på den nordiska elmarknaden

Idag finns det två miljömärken och tre miljövarudeklarerade el-produkter. Bra Miljöval-märkt el är Svenska Naturskyddsföreningens miljömärkning och är den största och äldsta miljömärkningen för el i världen. Bra Miljöval-märkt el finns att köpa i Sverige, Norge och Danmark. I Finland finns Norppa som är Finska Naturskyddsföreningens miljömärke för el- och värmeleveranser. Miljökriterierna i de båda systemen är likartade. Sedan juni 2003 finns ett avtal som likställer de båda märkena med varandra.

De tre miljövarudeklarerade produkterna på marknaden är vattenkraft från Lule älv och Umeå älv, vindkraft från Vindöns vindkraftpark samt kärnkraft från Forsmarks kärnkraftverk.

Vad får man när man köper miljömärkt el och miljövarudeklarerad el?

När man köper Bra Miljöval-märkt el får man en elleverans som uppfyller kriterierna för Bra Miljöval-märkt elleverans fastställda av Svenska Naturskyddsföreningen. Elleveransen består då av vindkraft, kraftvärme med biobränsle, solkraft eller vattenkraft kompletterad med minst 5 % annan förnybar el. Varje typ av produktion uppfyller kriterier avseende råvara, produktion, restprodukter och avfall som kräver mindre miljöpåverkan än vad lagen kräver.

Ett inköp av miljömärkt el betyder därför att du får en avsevärd minskning av din eller din produkts totala miljöbelastning. Om vattenkraft ingår, som i de flesta fall, bidrar du också till att förbättra den befintliga vattenkraften avseende biologisk mångfald.

När man köper miljövarudeklarerad el får man elproduktion vars miljöprestanda är väl känd genom livscykelanalyser och där tredjepart har granskat informationen. Elproduktionen kan dock ha stor miljöpåverkan, t.ex. vattenkraft från Lule älv som har en mycket stor negativ påverkan på biologisk mångfald eller kärnkraft från Forsmark som producerar såväl radioaktivt avfall som stora mängder farligt avfall. Miljövarudeklarerad el är därför inte en lämplig produkt om du avser att minska din totala miljöpåverkan. Däremot är miljövarudeklarerad el en möjlig produkt om du avser att genomföra egna livscykelanalyser där elkonsument ingår. I många fall måste man dock utnyttja bakomliggande livscykelanalyser för att avgöra allokeringar och systemavgränsningar.

Sammanfattning

Miljömärkt el och miljövarudeklarerad el är två olika typer av märkning. Det finns inget hinder att båda märkningarna finns på samma produkt. Om köparen vill upphandla el med så låg miljöpåverkan som möjligt och tillgodoräkna sig detta i sin egen miljöredovisning är miljömärkt el det enda sättet att garantera detta. Om man vill upphandla el oavsett produktionskälla, med där det finns en tydlig och tredjepartsverifierad deklaration av miljöpåverkan är EPD-el ett alternativ. Det är dock inte säkert att miljövarudeklarerad el minskar köparens miljöpåverkan.

SKILLNADEN MELLAN BRA MILJÖVAL EL OCH MILJÖVARDEKLARERAD EL, EPD-MÄRKT EL

	Bra Miljöval-märkt el	Miljövarudeklarerad el
<i>Vem äger systemet?</i>	Svenska Naturskyddsföreningen	Miljöstylningsrådet
<i>Definition</i>	El från förnybara energikällor som uppfyller miljökriterier fastställda ur ett livscykelperspektiv vars miljöprestanda är högre än vad lagstiftningen kräver	El som åtföljs av kvalitetssäkrad och jämförbar kvantitativ information om produktens miljöpåverkan.
<i>Vad kan märkas?</i>	El från förnybara energikällor som har en miljöprestanda som är högre än vad miljökriterierna och lagen fastställer.	All elproduktion, såväl förnybar som fossil och kärnkraft som har information framtagen genom LCA.
<i>Information</i>	De flesta kriterier är kvantitativa men även kvalitativ data kan ingå	Redovisar i stort sätt enbart kvantitativ data. Kvalitativ information till exempel om påverkan på biologisk mångfald är ofta bristfällig.
<i>Jämförbarhet mellan produkter</i>	Jämförelse kan ske mellan märkt produkter och icke märkta produkter. Kvantitativ jämförelse inom de två grupperna är svår.	Kvantitativ jämförelse kan ske mellan produkter under förutsättning att systemavgränsningar, val av data och allokeringar har skett på likartat sätt.
<i>Jämförande värdering av produktens sammanvägda miljöprestanda</i>	Köparen överlåter värderingen till ansvarig för miljömärkningssystemet	Köparen får själv jämföra och sammanställa informationen mellan olika produkters miljöprestanda
<i>Definition i ISO-standard</i>	ISO 14024, Typ I-märkning	Definieras som Typ-III märkning. Arbete pågår med en ny standard, 14025
<i>Tredjepart</i>	Oberoende tredjepart driver miljömärkningssystemet, fastställer och kontrollerar produkten riktighet.	Tredjepart kontrollerar enbart informations riktighet enligt regler fastställda för miljövarudeklarationer.
<i>Kontroll</i>	Kontrolleras varje år genom ett särskilt revisionsförfarande för auktoriserade revisorer samt kontroll av tredjepart avseende miljökriterierna. Även stickprovskontroll under verksamhetsåret	Osäkert om kontroll genomförs avseende försäljningen av EPD-märkt el motsvaras av verklig produktion. Revisionsförfarande för försäljning av produkten finns ej angiven i reglerna för miljövarudeklarationer.
<i>Kunskapsbehov för val av produkt</i>	Lågt kunskapsbehov genom att värderingen sker av tredjepart med hög trovärdighet.	Mycket högt kunskapsbehov för att värdera två produkters miljöprestanda utifrån miljövarudeklarationer
<i>Värde för köparens marknadsföring</i>	Stort miljövärde genom att Bra Miljöval har mycket stor kännedom och att avsändaren Svenska Naturskyddsföreningen har mycket hög trovärdighet. Konsumenter av miljömärkt el kan också räkna hem en avsevärd minskad miljöpåverkan genom val av elleverans.	Ger ett informationsvärde för livscykelanalyser av egna produkter. Ger även ett visst värde för att markera ett kvalitetsarbete i företagets interna miljöledningsarbete. Kännedomen för miljövarudeklarerad el är relativt begränsad hos slutkonsumenter